Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA IŠVADA,
pateikta 2016 m. rugsėjo 8 d.[1]

Byla C-584/15

Glencore Céréales France
prieš
Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer)

(Tribunal administratif de Melun (Meluno administracinis teismas, Prancūzija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Nepagrįstai išmokėtos pagalbos susigrąžinimas — Mokėtinos palūkanos — Senaties terminas — Termino pradžia — Termino nutraukimas — Maksimalus terminas“

1. Senatis – tai viena iš klasikinių teisės sąvokų, kuri ilgainiui liko nepakitusi. Neabejotinai todėl dar 1841 m. Karl Friedrich von Savigny sakė, kad ji buvo „vienas iš svarbiausių ir naudingiausių teisinių institutų“[2]. Atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes, būtų galima pridurti, kad tai – vienas iš institutų, kurio taikymas kelia daugiausia sunkumų.

2. Bendrovė *Glencore Céréales France* (toliau – *Glencore*) buvo priversta grąžinti šioje srityje kompetentingai Prancūzijos institucijai nepagrįstai gautą pagalbą eksportui. Minėtai institucijai vėliau pareikalavus sumokėti atitinkamas palūkanas už sugrąžintą sumą, *Glencore* remiasi senaties terminu, teigdama, kad palūkanų suma nebuvo nurodyta pateikiant pagrindinės skolos reikalavimą.

3. Kadangi parama eksportui buvo teikiama iš Europos fondų, ginčas turi įtaką Sąjungos finansiniams interesams, kuriems taikomas Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95[3], horizontalusis teisės aktas, skirtas kovoti su sukčiavimu. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą leis patikslinti gausią teismo praktiką, susijusią su kitais šio teisės akto aspektais, šiuo atveju dėl nesumokėtų palūkanų.

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — „Die Klagverjährung gehört unter die wichtigsten und wohlthätigsten Rechtsinstitute“, *System des heutigen römischen Rechts*, 5 t., Berlynas, 1841, p. 272.

3 — 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, 1995, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 340).

I – **Teisinis pagrindas**

A – *Sąjungos teisė*

1.Reglamentas Nr. 2988/95

4. Ketvirtoje ir penktoje konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„kadangi veiksmingai kovojant su Bendrijų finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu būtina priimti tam tikras bendras taisykles visose Bendrijos politikos srityse;

kadangi neteisėtą veiką ir jai taikomas administracines priemones bei už ją skiriamas nuobaudas nustato atskirų sektorių taisyklės pagal šį reglamentą.“

5. Devintoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„kadangi Bendrijos priemonės ir nuobaudos, nustatytos siekiant bendros žemės ūkio politikos tikslų, yra neatskiriama pagalbos sistemų dalis; kadangi taikant šias priemones ir nuobaudas siekiama savų tikslų <…>; kadangi būtina užtikrinti jų veiksmingumą nedelsiant įteisinant Bendrijos taisykles <…>.“

6. Dalyje „Bendrieji principai“ esančiame 1 straipsnyje nustatyta:

„1. Siekiant apsaugoti Europos [Sąjungos] finansinius interesus, šiuo reglamentu nustatomos bendrosios taisyklės, reglamentuojančios vienodus patikrinimus ir administracines priemones bei nuobaudas už [Sąjungos] teisės aktų pažeidimus.

2. „Pažeidimas“ – tai bet kuris [Sąjungos] teisės aktų nuostatų pažeidimas, susijęs su ekonominės veiklos vykdytojo [ūkio subjekto] veiksm[ais] ar neveikim[u], dėl kurio [Sąjungos] bendrajam biudžetui ar [jos] valdomiems biudžetams padaroma žala sumažinant ar iš viso prarandant pajamas, gaunamas iš tiesiogiai [Sąjungos] vardu surinktų nuosavų lėšų, arba darant nepagrįstas išlaidas.“

7. 3 straipsnyje nurodyta:

„1. Patraukimo atsakomybėn senaties terminas – ketveri metai nuo tada, kai buvo padarytas 1 straipsnio 1 dalyje nurodytas pažeidimas. <…>

Jeigu pažeidimai daromi nuolat ir pakartotinai, senaties terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai pažeidimas buvo baigtas. <…>

Senaties eiga nutrūksta, jeigu kompetentinga institucija imasi bet kokio su pažeidimo tyrimu ar teisminiu nagrinėjimu susijusio veiksmo, apie kurį pranešama atitinkamam asmeniui. Senaties eiga atsinaujina po kiekvieno ją nutraukusio veiksmo.

Tačiau senaties terminas įsigalioja ne vėliau kaip tą dieną, kai pasibaigia laikotarpis lygus dvigubam senaties terminui, per kurį kompetentinga institucija nepaskyrė nuobaudos, išskyrus tuos atvejus, kai administracinė procedūra laikinai sustabdoma pagal 6 straipsnio 1 dalį.

2. Administracinę nuobaudą skiriantis sprendimas įvykdomas per trejus metus nuo tos dienos, kai sprendimas tampa galutinis. <…>

Nutrūkimo ir laikino sustabdymo atvejus reglamentuoja atitinkamų nacionalinės teisės aktų nuostatos.

3. Valstybės narės išlaiko teisę taikyti ilgesnį laikotarpį nei atitinkamai numatyta šio straipsnio 1 ir 2 dalyse.“

8. Pagal 4 straipsnį:

„1. Įvykdžius bet kokį pažeidimą, neteisingai [nepagrįstai] įgyta nauda paprastai panaikinama:

— įpareigojant sumokėti nustatytas sumas arba grąžinti neteisėtai [nepagrįstai] įgytas sumas,

<…>

2. Taikant 1 dalyje nurodytas priemones apsiribojama įgytos naudos panaikinimu ir, jei taip yra numatyta, palūkanomis, kurias galima nustatyti pagal vienodą palūkanų normą.

<…>“

Sektorių reglamentavimas

a) Eksporto grąžinamoji išmoka už žemės ūkio produktus

9. 1987 m. lapkričio 27 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 3665/87, nustatantis išsamias bendrąsias grąžinamųjų išmokų už žemės ūkio produktus sistemos taikymo taisykles [4], panaikintas 1999 m. balandžio 15 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 800/1999 [5], tačiau pagrindinėms bylos aplinkybėms *ratione temporis* taikomos redakcijos reglamentas iš dalies pakeistas Reglamentu (EB) Nr. 495/97 [6].

10. Reglamento Nr. 3665/87 11 straipsnio 3 dalyje nurodyta:

„<…> jei išmoka buvo gauta neteisingai [nepagrįstai], gavėjas grąžina [nepagrįstai] gautas grąžinamąsias išmokas, įskaitant visas baudas, taikomas pagal 1 dalies pirmąją pastraipą, su palūkanomis, apskaičiuotomis už laikotarpį nuo išmokų sumokėjimo iki jų grąžinimo. Tačiau:

<…>

b) jeigu užstatas buvo grąžintas, gavėjas sumoka tą užstato dalį, kuri būtų negrąžinama, ir delspinigius, apskaičiuotus už laikotarpį nuo užstato grąžinimo dienos iki dienos prieš šios sumos sumokėjimą.

<…>“

4 — OL L 351, p. 1.

5 — Iš esmės tuo pačiu pavadinimu (OL L 102, 1999, p. 11).

6 — 1997 m. kovo 18 d. Komisijos reglamentas, iš dalies keičiantis Reglamentą Nr. 3665/87 ir Reglamentą (EEB) Nr. 3719/88, nustatantis bendrąsias išsamias taisykles dėl importo ir eksporto licencijų bei išankstinio nustatymo sertifikatų sistemos taikymo žemės ūkio produktams (OL L 77, 1997, p. 12).

b) Produktų, kuriems taikoma valstybės intervencija, kontrolė

11. Nors 1992 m. spalio 16 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 3002/92, nustatantis išsamias bendrąsias grąžinamųjų išmokų už žemės ūkio produktus sistemos taikymo taisykles [7], buvo panaikintas 2009 m. lapkričio 24 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1130/2009 [8] tokiu pačiu pavadinimu, vis dėlto pagrindinėms bylos aplinkybėms *ratione temporis* toliau taikomos redakcijos reglamentas iš dalies pakeistas 1996 m. balandžio 26 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 770/96 [9].

12. Pagal Reglamento Nr. 3002/92 5a straipsnio 1 dalį:

„1. Kai sugrąžinus visą ar dalį užstato, minimo 5 straipsnyje, nustatoma, kad visi ar dalis produktų nebuvo panaudoti nustatytu būdu ir (arba) pagal nustatytą paskirtį, valstybės narės, kurioje užstatas buvo grąžintas, atsakinga institucija <…> pareikalauja, kad atitinkamas ūkio subjektas sumokėtų sumą, lygią užstato sumai, kurios jis būtų netekęs, jei prieš grąžinant užstatą būtų buvęs atkreiptas dėmesys į neįvykdytas sąlygas. Prie šios sumos pridedamos palūkanos, apskaičiuotos laikotarpiui nuo užstato grąžinimo dienos iki dienos prieš sumokėjimo dieną.

Kompetentingai institucijai išieškojus ankstesnėje pastraipoje minimą sumą bus susigrąžinta neteisėtai [nepagrįstai] gauta parama.“

B – *Prancūzijos civilinė teisė*

13. 2008 m. birželio 17 d. Įstatyme Nr. 2008-561 [10] nustatyta nauja bendrosios teisės senaties terminų sistema, reglamentuota Civilinio kodekso 2224 straipsnyje; jame nurodyta:

„Asmeniniams ieškiniams arba ieškiniams dėl kilnojamojo turto nustatomas 5 metų senaties terminas, skaičiuojamas nuo tos dienos, kai teisės turėtojas sužinojo arba turėjo sužinoti apie faktines aplinkybes, kurios suteikia jam galimybę pasinaudoti šia teise.“

II – **Bylos aplinkybės**

14. 1999 m. gegužės 26 d. bendrovė *Glencore* gavo pažymėjimą, leidžiantį jai eksportuoti 3 300 t nesupakuotų salyklinių miežių ir gauti Bendrijos grąžinamąsias išmokas.

15. Po muitinės administracijos patikrinimų, kuriuos atlikus buvo nustatyta grūdų pakrovimo į juos eksportuojančius laivus pažeidimų, *Office national interprofessionnel des céréales* [11] išleido potvarkį dėl 93 933,85 EUR išieškojimo iš *Glencore*, apie kurį buvo pranešta 2004 m. vasario 25 d. [12]

16. 2000 m. gegužės–rugsėjo mėn. bendrovė *Glencore* pasirašė eksporto deklaracijas dėl 43 630,130 t intervencinių paprastųjų kviečių.

7 — OL L 301, 1992, p. 17.

8 — OL L 305, 2009, p. 5.

9 — OL L 104, 1996, p. 13.

10 — *Loi portant réforme de la prescription en matière civile* (JORF, Nr. 141, 2008 m. birželio 18 d., p. 9856) (Įstatymas dėl senaties reformos civilinėje teisėje).

11 — Nacionalinis tarpšakinis grūdų biuras, kuris dabar sujungtas su *FranceAgriMer*, buvo valstybės įmonė, įgaliota skatinti žemės ūkio ir miškininkystės sektorių susitarimus, užtikrinti informuotumą ir rinkų organizavimą, taip pat valdyti viešąją – valstybės ir Sąjungos – paramą.

12 — Šią sumą sudaro 60 026,91 EUR dėl grąžintinų grąžinamųjų eksporto išmokų, 30 013,46 EUR bauda, lygi 50 % grąžintinos sumos, ir 3 893,48 EUR bauda, kuriai taikomas 15 % išieškojimo tarifas.

17. Muitinės administracija nustatė grūdų laikymo iki jų eksporto sąlygų pažeidimų, todėl Nacionalinis tarpšakinis grūdų biuras 2005 m. lapkričio 30 d. išleido tris potvarkius atitinkamai dėl 113 685,40 EUR, 22 285,60 EUR ir 934 598,28 EUR sumų išieškojimo. Apie šiuos potvarkius *Glencore* buvo informuota 2006 m. sausio 5 d. raštu.

18. Glencore apskundė teismui potvarkius dėl išieškojimo, kuriais reikalaujama grąžinti nepagrįstai bendrovės gautą Bendrijos paramą, tačiau nesėkmingai. *Glencore* sumokėjo reikalaujamas sumas: 2010 m. balandžio 6 d. sumokėta suma, susijusi su parama, gauta už salyklinių miežių eksportą, o 2010 m. rugsėjo 27 d. – suma, susijusi su parama, gauta už paprastųjų kviečių eksportą.

19. 2013 m. balandžio 16 d. *FranceAgriMer*[13] paprašė, kad bendrovė *Glencore* pervestų 289 569,05 EUR sumą kaip palūkanas už nepagrįstai gautą paramą[14]. Kartu su šiuo sprendimu buvo pateiktas 2013 m. balandžio 12 d. potvarkis dėl tų pačių sumų išieškojimo, apie kurį buvo pranešta 2013 balandžio 16 d. raštu.

20. Glencore prašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo panaikinti 2013 m. balandžio 16 d. sprendimą ir 2013 m. balandžio 12 d. potvarkį dėl išieškojimo, remdamasi, kiek tai susiję su palūkanų reglamentavimu pagal Sąjungos teisę, palūkanų išieškojimo senaties terminu pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmą ir ketvirtą pastraipas.

III – **Pateikti prejudiciniai klausimai**

21. Atsižvelgdamas į poreikį išaiškinti Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnį, *Tribunal administratif de Melun* (Meluno administracinis teismas, Prancūzija) nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą, prašydamas priimti prejudicinį sprendimą tokiais klausimais:

„1. Ar remiantis 2012 m. kovo 9 d. sprendimu byloje <…> *Pfeifer & Langen* (C-564/10) <…> galima daryti išvadą, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnis, kuriame nustatoma Bendrijos teisės senaties terminų sistema, yra taikomas priemonėms, kuriomis reikalaujama sumokėti palūkanas, mokėtinoms pagal Reglamento EB Nr. 800/1999 52 straipsnį ir Reglamento EB Nr. 770/96 5a straipsnį?

2. Ar reikalavimą sumokėti palūkanas reikėtų vertinti kaip tokio pobūdžio reikalavimą, kildinamą iš „nuolatinio ir pakartotinio“ pažeidimo, kuris baigiasi pagrindinės skolos sumokėjimo dieną, ir taip iki šios dienos prailgina jam taikomo senaties termino pradžią?

3. Jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar senaties termino pradžia turėtų būti nustatyta dieną, kai buvo padarytas pažeidimas, iš kurio kildinama pagrindinė skola, ar ji galėtų būti nustatyta tik dieną, kai buvo išmokėta parama arba grąžintas užstatas, o tai atitiktų minėtų palūkanų skaičiavimo pradžią?

4. Ar taikant Reglamente Nr. 2988/95 nustatytas taisykles dėl senaties pripažintina, kad visais pagrindinės skolos išieškojimo senaties termino eigą nutraukiančiais veiksmais taip pat nutraukiama ir palūkanoms taikomo senaties termino eiga net ir tuo atveju, jeigu jos neminimos aptariant pagrindinės skolos išieškojimo senaties termino eigą nutraukiančius veiksmus?

5. Ar senaties terminas įsigalioja pasibaigus maksimaliam Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatytam terminui, jeigu per jį paramą išmokėjusi įstaiga reikalauja grąžinti nepagrįstai išmokėtą paramą, tačiau kartu nereikalauja sumokėti palūkanų?

13 — „Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer“, įmonė, Nacionalinio tarpšakinio grūdų biuro teisių perėmėja (žr. šios išvados 11 išnašą).

14 — Iš jų 263 503,05 EUR suma buvo palūkanos už paprastiesiems kviečiams gautą paramą ir 26 066 EUR suma už miežiams gautą paramą.

6. Ar penkerių metų bendrosios teisės senaties terminas, 2008 m. birželio 17 d. Įstatymu Nr. 2008-561 nustatytas Civilinio kodekso 2224 straipsnyje, galėjo šio įstatymo įsigaliojimo dieną dar neįsigaliojusių senaties terminų atžvilgiu pakeisti ketverių metų senaties terminą, numatytą Reglamente Nr. 2988/95, taikant minėto reglamento 3 straipsnio 3 punkte numatytą išimtį?“

IV – **Procesas Teisingumo Teisme**

22. Nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarijoje gauta 2015 m. lapkričio 11 dieną.

23. Glencore, Prancūzijos vyriausybė ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas per Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnio antroje pastraipoje nustatytą terminą ir 2016 m. birželio 9 d. dalyvavo teismo posėdyje.

V – **Vertinimas**

A – *Pirminės pastabos*

24. Manau, pirmiausia reikėtų kai ką patikslinti, kad būtų galima suprasti (nelabai sėkmingą) Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnyje pateiktą pagrindinės šios bylos sąvokos formuluotę. Sąvokos „patraukimo atsakomybėn senaties terminas“ [15] vartojimas šio straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje gali klaidinti. Priešingai, nei galėtų atrodyti, tai yra ne paties „patraukimo atsakomybėn“ senaties terminas [16], o pasinaudojimo teise (šiuo atveju – muitinės administracijos teise) susigrąžinti bendrovei nepagrįstai išmokėtą Europos fondų paramą terminas.

25. Norėčiau pakartoti, kad ieškinio senatis yra teisių (arba ieškinių, kurie yra tiesiog procedūrinė teisių išraiška) išnykimo būdas dėl to, kad teisių turėtojas per tam tikrą laikotarpį nesiėmė veiksmų. Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnyje administracijai nustatytas maksimalus ketverių metų laikotarpis (kuris gali būti pertrauktas) nuo pažeidimo padarymo susigrąžinti nepagrįstai ūkio subjekto gautas sumas. Kartoju, kad teisė reikalauti šio susigrąžinimo išnyksta, jeigu ja nepasinaudojama per ketverius metus.

26. Antroji pastaba taip pat svarbi. Kadangi kompetentinga administracija turi ketverius metus imtis veiksmų dėl tariamai įvykdytų pažeidimų, dėl jos įsikišimo: a) terminas gali nutrūkti dėl bet kokio tyrimo akto, kuriuo pakankamai aiškiai apibrėžti veiksmai, dėl kurių kyla įtarimų pažeidimu [17], suteikiant ne ilgesnį nei aštuonerių metų laikotarpį sprendimui priimti [18]; arba b) gali būti priimtas sprendimas, kuriuo numatomos administracinės priemonės pagal Reglamento Nr. 2988/95 4 straipsnį arba sankcijos pagal jo 5 straipsnį.

27. Trečioji ir paskutinė pirminė mano pastaba susijusi su per posėdį svarstyta aplinkybe, kuri, dar nepriėmus prejudicinio sprendimo, gali būti reikšminga šios bylos baigčiai: Prancūzijos vyriausybė aiškiai patvirtino, kad jos institucijų praktika iki 2010 m. buvo nereikalauti palūkanų, jeigu Bendrijos parama susigrąžinama tokiu būdu [19].

15 — Be to, šis terminas dviprasmiškai vartojamas visose žiūrėtose kalbinėse versijose (prancūzų k. „poursuites“, anglų k. „proceedings“, vokiečių k. „Verfolgung“, italų k. „azioni giudiziarie“, nyderlandų k. „vervolging“, portugalų k. „procedimento“ ir švedų k. „vidta åtgärder“) ir tikriausiai reglamente vartojamą terminą būtų geriau pakeisti labiau administracinei sričiai tinkamu terminu.

16 — Procedūroms (arba patraukimui atsakomybėn) taikomas naikinamasis terminas, o ne senaties terminas.

17 — 2015 m. birželio 11 d. Sprendimas *Pfeifer & Langen* (C-52/14, toliau – Sprendimas *Pfeifer & Langen II*, EU:C:2015:381, 46 punktas).

18 — 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Sodiaal International* (C-383/14, EU:C:2015:541) 26 punkte 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje įtvirtinto aštuonerių metų senaties termino taikymas išplečiamas administracinėms priemonėms pagal to paties reglamento 4 straipsnį.

19 — 2010 m. balandžio 8 d. *FranceAgriMer* išsiuntė raštą sektoriuje veikiančių ūkio subjektų grupei, informuodama apie pasikeitusią palūkanų politiką.

B – *Dėl pirmojo prejudicinio klausimo*

1. Šalių pastabos

28. Trys pastabas pateikusios šalys vieningai siūlo į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti teigiamai.

29. Glencore ir Prancūzijos vyriausybė mano, jog Sprendime *Pfeifer & Langen*[20] Teisingumo Teismas netiesiogiai, tačiau neišvengiamai pripažino[21], kad jei palūkanos mokėtinos pagal Sąjungos teisės nuostatas[22], pagrindinės skolos palūkanų išieškojimui taikomas Reglamente Nr. 2988/95 nustatytas senaties terminas.

30. Pasak Komisijos, pagal Reglamento Nr. 2988/95 4 straipsnio 2 dalį reikalavimas mokėti palūkanas yra viena iš administracinių priemonių, kurių paprastai imamasi patraukiant atsakomybėn už pažeidimą. Jų mokėjimas yra aiškiai numatytas Sąjungos antrinės teisės aktuose ir turi įtaką jos finansiniams interesams.

31. Be to, Komisija teigia, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje nustatytas minimalus derinimas siekiant užtikrinti, kad Sąjungos finansinių interesų apsaugos priemonėms nebūtų taikomas trumpesnis senaties terminas nei numatyta reglamente.

2. Vertinimas

32. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo, ar Sprendimą *Pfeifer & Langen I* galima aiškinti priešingai (*a contrario sensu*)[23]. Jei taip, teismas prašo atsakyti į likusius klausimus, nes šioje byloje palūkanos mokėtinos vadovaujantis konkrečius sektorius reglamentuojančiomis Sąjungos teisės nuostatomis.

33. Sprendime *Pfeifer & Langen I* Teisingumo Teismas pripažino, kad Reglamentas Nr. 2988/95 netaikytinas, nes tuo atveju palūkanos buvo išieškotos ne pagal Sąjungos teisės nuostatas, o pagal kitas nacionalinės teisės nuostatas. Todėl logiška ir apdairu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori būti tikras, ar pagal minėtą sprendimą galima daryti priešingą (*a contrario sensu*) išvadą dėl minėto reglamento taikytinumo.

34. Pritariu šios bylos šalims, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo siūloma išvada yra teisinga.

35. Tokią išvadą šalys grindžia, viena vertus, Reglamento Nr. 2988/95 4 straipsnio 2 dalimi (išieškoma nepagrįstai išmokėtos paramos suma gali prireikus padidėti dėl palūkanų) ir, kita vertus, Sprendimu *Pfeifer & Langen I*, kai nurodomos galimai egzistuojančios atskiriems sektoriams skirtos Sąjungos nuostatos, kuriomis reglamentuojamas palūkanų išieškojimas[24]. Palūkanoms būtų taikoma minėto reglamento 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta sistema. Be to, laikantis sisteminio požiūrio, tame pat sprendime[25] paaiškinta, kad 3 straipsnyje nustatytai senaties terminų sistemai trūksta aiškumo, kad ji būtų taikoma palūkanoms, mokėtinoms pagal nacionalinę teisę, o ne pagal sektorius reglamentuojančias Sąjungos taisykles.

20 — 2012 m. kovo 29 d. sprendimas (C-564/10, toliau – Sprendimas *Pfeifer & Langen I*, EU:C:2012:190).

21 — Daroma nuoroda į Sprendimo *Pfeifer & Langen I* 42–47 ir 50 punktus.

22 — Reglamento Nr. 3665/87 11 straipsnio 3 dalis ir Reglamento Nr. 3002/92 5a straipsnis.

23 — Pagal šį sprendimą Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnyje nustatytas senaties terminas pagrindinės skolos išieškojimui už nepagrįstai iš Sąjungos biudžeto gautą paramą netaikytinas palūkanoms, mokėtinoms už šią skolą, jeigu jos mokėtinos tik pagal nacionalinėje teisėje nustatytą pareigą, o ne įgyvendinant Sąjungos teisę.

24 — 42 punktas.

25 — 50 punkte.

36. Todėl paties Sprendimo *Pfeifer & Langen I ratio decidendi* yra Teisingumo Teismo poziciją parodančių aspektų: jei egzistuoja atskiriems sektoriams skirtos Sąjungos taisyklės, kuriomis grindžiamas palūkanų (pridedamų prie ūkio subjektų nepagrįstai iš Sąjungos biudžeto gautų grąžinamų sumų) išieškojimas, iš esmės taikomos Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio nuostatos dėl senaties.

37. Šią prielaidą pritaikius pagrindinei bylai ir atsižvelgiant į tai, kad Reglamento Nr. 3665/87 11 straipsnio 3 dalyje ir Reglamento Nr. 3002/92 5a straipsnyje numatytas palūkanų išieškojimas (atitinkamai grąžinamųjų eksporto išmokų už žemės ūkio produktus sistemos srityje ir iš intervencinių atsargų išimtų produktų panaudojimo arba paskirties tikrinimo), nors nė viename iš jų nėra konkrečių taisyklių, susijusių su senatimi, išieškojimui taikomos bendrosios arba horizontaliosios nuostatos, o tai yra numatyta Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnyje.

38. Todėl siūlau į pirmąjį klausimą atsakyti taip, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalis taikoma palūkanų, mokėtinų už priemones, kurių imtasi pagal Reglamento Nr. 2988/95 11 straipsnio 3 dalį ir Reglamento Nr. 3002/92 5a straipsnį, išieškojimui.

C – *Dėl pirmojo, antrojo, trečiojo, ketvirtojo ir penktojo prejudicinių klausimų*

1. Klausimų aiškinimas

39. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas antruoju, trečiuoju, ketvirtuoju ir penktuoju klausimais, į kuriuos galima atsakyti kartu, siekia sužinoti, kaip Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnį iš esmės reikėtų taikyti palūkanų išieškojimui už nepagrįstai gautas sumas pagal grąžinamųjų eksporto išmokų ir intervencinių žemės ūkio produktų sistemą.

40. Klausimai daugiausia apima prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui šalių pateiktus argumentus ir daugiausia yra susiję su senaties termino pradžios apskaičiavimu [26] bei poveikiu, kurį, atsižvelgiant į senaties terminą (bendrąjį, nustatytą Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje, ir išimtinį, nustatytą ketvirtoje pastraipoje), gali turėti tai, kad į išieškojimo reikalavimus nebuvo įtrauktos palūkanos [27].

2. Šalių pastabos

41. Dėl senaties termino pradžios (*dies a quo*) *Glencore* mano, jog dėl to, kad palūkanų skola papildo pagrindinę skolą, palūkanų išieškojimas nesusijęs su „nuolatiniu ir pakartotiniu“ pažeidimu pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą, atsižvelgiant į su šia sąvoka susijusią praktiką [28]. Be to, *Glencore* nuomone, senaties termino atskaitos taškas sutampa su diena, kai buvo padarytas pažeidimas arba kai pradedamos skaičiuoti palūkanos, tačiau tai bet kuriuo atveju nėra data, kai buvo nustatyti pažeidimai ar susigrąžinta skola [29].

26 — Antrasis ir trečiasis klausimai.

27 — Ketvirtasis ir penktasis klausimai.

28 — Nurodomi 2007 m. sausio 11 d. Sprendimo *Vonk Dairy Products* (C-279/05, EU:C:2007:18) 41 punktas ir Sprendimo *Pfeifer & Langen II* 52 punktas.

29 — Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Pfeifer & Langen II* 67 punktą ir 2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export* (C-59/14, EU:C:2015:660) 27 punktą.

42. Dėl to, kad į išieškojimo reikalavimus nebuvo įtrauktos palūkanos, *Glencore* nurodo, kad dokumentas, kuriuo buvo reikalaujama grąžinti pagrindinę skolą, neatitinka teismo praktikoje nustatytų reikalavimų [30], o išvada, kad į jį buvo įtrauktos palūkanos, prieštarautų teisinio saugumo principui, nes palūkanos nebuvo paminėtos. Bet kuriuo atveju pagrindinėje byloje skoloms, susijusioms su palūkanų išieškojimu, jau suėjo senaties terminas, nes praėjo ketveri metai nuo reikalavimo grąžinti pagrindines skolas.

43. Dėl išimtinio aštuonerių metų senaties termino *Glencore* tikina, kad Sprendime *Sodiaal International* [31] šis klausimas jau išspręstas patvirtinant, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nustatyta galutinė data taip pat taikoma priemonei, kaip tai suprantama pagal to paties reglamento 4 straipsnį, nuo tada, kai tai numatyta atskiriems sektoriams skirtose Sąjungos taisyklėse. Palūkanų nepaminėjimo reikalavimuose grąžinti nepagrįstai gautas sumas pasekmė būtų tai, kad išimtinis senaties terminas jau buvo suėjęs tuo momentu, kai *FranceAgriMer* pavėluotai pareikalavo palūkanų.

44. Prancūzijos vyriausybė mano, kad dėl papildomo palūkanų pobūdžio pagrindinės skolos atžvilgiu ir todėl, kad dėl jų nebuvo laikomasi pagrindinės skolos įsipareigojimų, palūkanų skolos senaties terminas pradedamas skaičiuoti sumokėjus pagrindinę skolą. Be to, kadangi per visą pagrindinės skolos nemokėjimo laikotarpį palūkanų skola nuolat turėjo poveikį, ji yra „pakartotinis pažeidimas“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 2988/95.

45. Prancūzijos vyriausybė teigia, kad palūkanų skolos senaties terminas nesutampa su pagrindinės skolos senaties terminu, nes tuo metu palūkanos dar nebuvo mokėtinos. Todėl ji nesutinka su tuo, kad abi skolos yra neatsiejamos tarpusavyje, ir nurodo Sprendimą *Pfeifer & Langen II*, kurio 51 punkte nurodomas tik papildomas palūkanų skolos pobūdis kitokiu atveju, nei nagrinėjamasis šioje byloje, kai pagrindinei skolai jau yra suėjęs senaties terminas.

46. Jei Teisingumo Teismas nuspręstų neatskirti palūkanų skolos nuo pažeidimo, dėl kurio susidarė pagrindinė skola, Prancūzijos vyriausybė siūlo palūkanų skolą laikyti administracinio sprendimo, kuriuo skiriama sankcija, priemone, papildančia pagrindinę skolą. Pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalį, kurioje nustatytas trejų metų senaties terminas, sprendimui, kuriuo skiriama sankcija, įvykdyti nuo jo įsiteisėjimo dienos, ir atsižvelgiant į tai, kad *Glencore* iš pradžių šioje byloje nagrinėjamus abu sprendimus apskundė teismui, o vėliau juos įvykdė, palūkanų senaties terminas skaičiuojamas nuo šio įvykdymo (apmokėjimo).

47. Atsižvelgdama į pastarąjį kriterijų, Prancūzijos vyriausybė mano, jog tai, kad pagrindinės skolos reikalavime nebuvo nurodyta palūkanų skola, nėra svarbu, nes palūkanų skolos senaties terminas šioje byloje dar nebūtų pasibaigęs.

48. Komisijos teigimu, Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje minimas patraukimo atsakomybėn senaties terminas siekiant ištaisyti pažeidimą, tačiau, nepaisant papildomo palūkanų skolos pobūdžio, ši skola išlieka ne kaip pagrindinio, o kaip kito ieškinio dalykas. Komisija priduria, kad pagal Reglamento Nr. 3665/87 11 straipsnio 3 dalį palūkanos skaičiuojamos už laikotarpį nuo nepagrįstai gautos išmokos iki jos grąžinimo, o palūkanų skolos iš tikrųjų galima reikalauti nuo tada, kai kompetentinga institucija atgauna pagrindinę sumą iš ūkio subjekto.

49. Komisija pritaria Prancūzijos vyriausybės argumentui dėl tęstinio palūkanų skolos pobūdžio. Dėl Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nurodyto maksimalaus senaties termino Komisija pažymi, kad šioje byloje senaties terminas nebūtų suėjęs, nes jis pradėtas skaičiuoti nuo pagrindinės skolos sumokėjimo dienos [32].

30 — Remiamasi Sprendimo *Pfeifer & Langen II* 40 punktu ir 2004 m. birželio 24 d. Sprendimo *Handlbauer* (C-278/02, EU:C:2004:388) 40 punktu.

31 — 2015 m. rugsėjo 3 d. sprendimas (C-383/14, EU:C:2015:541).

32 — T. y. 2010 m. balandžio 6 d. už paramą, gautą už salyklinių miežių eksportą, ir 2010 m. rugsėjo 27 d. – už paprastųjų kviečių eksportą.

50. Jei Teisingumo Teismas atsisakytų pripažinti palūkanų skolą tęstiniu pažeidimu, Komisija tvirtina, kad palūkanų skola papildo pagrindinę skolą, o tai suteikia pagrindą nutraukti senaties terminą dėl priemonių, kurių imtasi pagrindinei sumai išieškoti, be to, dėl to nutrūksta senaties terminas, susijęs su palūkanų išieškojimu.

3. Vertinimas

a) Dėl palūkanų ir jų senaties termino pagal Reglamentą Nr. 2988/95

51. Pagal Reglamentą Nr. 2988/95 palūkanų išieškojimas nelaikomas sankcija [33] ir juo siekiama dvejopo tikslo: pirma, sumokėti kompensaciją administracijai, kuri negalėjo disponuoti mokėtina suma, atitinkančia diskontuotą ūkio subjekto nepagrįstai gautos sumos vertę. Antra, juo panaikinama nauda, kurią minėtas ūkio subjektas galėjo gauti kaip dėl pažeidimo gautos pagalbos permokos gavėjas, jeigu nuo tokios permokos nebūtų skaičiuojamos palūkanos [34].

52. Kalbant apie palūkanų skolos teisinį statusą, Teisingumo Teismas Sprendime *Pfeifer & Langen I* pripažino papildomą jos pobūdį nepagrįstai gautų sumų (pagrindinės skolos) grąžinimo atžvilgiu [35]. Be to, nereikėtų pamiršti antro būdingo bruožo, t. y. teisėtos palūkanų skolos kilmės, kai atskiriems sektoriams skirtose Sąjungos taisyklėse numatytas palūkanų išieškojimas (skirtingai nuo nacionalinei teisei būdingo ieškinio dėl palūkanų). Kaip minėjau, šioje byloje Reglamento Nr. 3665/87 11 straipsnio 3 dalyje ir Reglamento Nr. 3002/92 5a straipsnyje aiškiai pripažįstamas palūkanų reikalavimas.

53. Ši papildoma teisės aktuose nustatyta pareiga savo ruožtu reiškia, kad: a) nacionalinė administracija privalo reikalauti palūkanų, nors, siekiant tiksliai jas apskaičiuoti, reikia palaukti, kol bus susigrąžinta nepagrįstai gauta suma (šią sumą pakanka padauginti iš atitinkamo tarifo ir nuo mokėjimo iki grąžinimo praėjusio laikotarpio); ir b) pažeidėjui ūkio subjektui, kuriam iš anksto žinoma apie privalomą pareigą mokėti palūkanas, suteikiamas teisinis saugumas.

54. Atsižvelgiant į palūkanų išieškojimo tikslą ir jų teisinius ypatumus, ieškinio dėl palūkanų išieškojimo senaties terminas skaičiuojamas lygiagrečiai pagrindinio ieškinio, t. y. pažeidėjo nepagrįstai gautos sumos susigrąžinimo, senaties terminui.

55. Tačiau šios pareigos papildomas pobūdis ribojamas senaties terminu pagal Reglamentą Nr. 2988/95, į kurį reikia iš karto atsižvelgti, nekeičiant dėl jo išdėstytų argumentų atsakant į penktąjį prejudicinį klausimą. Jei, kaip yra šioje byloje, administracija pirmiausia tik pasinaudoja pagrindinės sumos susigrąžinimo teise, palūkanų skola gali būti atskirta ir įgyti tam tikrą savarankiškumą, atsižvelgiant į jos senaties terminą [36]. Priimtiems sprendimams ar nustatytoms priemonėms, kuriomis siekta susigrąžinti pagrindinę skolą, taikomas Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje (arba atitinkamoje nacionalinės teisės nuostatoje) numatytas laikotarpis [37], o kai nėra konkretaus reikalavimo, ieškiniui dėl palūkanų susigrąžinimo pagal to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies ketvirtą pastraipą taikomas išimtinis senaties terminas.

33 — Žr. B. R. Killmann ir S. Glaser „Verordnung (EG, EURATOM) Nr. 2988/95 über den schutz der finanziellen Interessen der Europäischen Gemeinschaften – Kommentar“, NWN Neuer Wissenschaftlicher Verlag / Berliner WissenschaftsVerlag, Viena–Gracas, 2011, p. 95.

34 — Šiuo klausimu pritariu generalinės advokatės E. Sharpston išvadai byloje *Pfeifer & Langen I* (C-564/10, EU:C:2012:38, 64 punktas).

35 — 48 punktas.

36 — Palūkanų skolai būdingi papildomumo ir savarankiškumo aspektai. Ji yra papildoma, jei laikoma, kad yra pagrindinė skola, iš kurios atsiranda palūkanos. Tačiau atsiradusi palūkanų skola gali pati keistis, o tai leistų dėl jos imtis konkrečių veiksmų ir pradėti atskiras teisines derybas, neatsižvelgiant į pagrindinę skolą (pavyzdžiui, reikalauti jos teisme, perleisti tretiesiems asmenims, įkeisti ar areštuoti). Šios skolos apmokėjimas neturi įtakos mokėtinoms palūkanoms, išskyrus atvejį, kai iš konteksto aiškiai galima spręsti apie jų atsisakymą.

37 — 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas *Sodiaal International* (C-383/14, EU:C:2015:541, 33 punktas) aiškinamas atsižvelgiant ne vien į jo pažodinę formuluotę (kurioje nurodytos sankcijos), pritaikant Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje įtvirtintą maksimalų aštuonerių metų senaties terminą jo 4 straipsnyje numatytoms priemonėms.

56. Toks išimtinis laikotarpis ieškiniui dėl palūkanų išieškojimo taikomas todėl, kad šio pobūdžio laikotarpis yra absoliutus, t. y. taikomas visiems pradėtiems veiksmams, įskaitant tuos, dėl kurių senaties terminas nutrūko. Jei praėjus aštuoneriems metams nuo palūkanų skolos atsiradimo šie veiksmai neužbaigti pritaikius priemonę ar sankciją [38], pagal taisykles laikoma, kad kaip tik dėl to suėjo senaties terminas ieškiniui dėl nesumokėtų palūkanų pareikšti [39].

b) Dėl senaties termino pradžios: tęstinis ar vienas pažeidimas?

57. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas (ar reikalavimas sumokėti palūkanas kildinamas iš nuolatinio, ar pakartotinio pažeidimo?) atrodo logiškas šiuo analizės etapu, nes jei į jį būtų atsakyta teigiamai, būtų taikoma Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, pagal kurią senaties terminas skaičiuojamas nuo tada, kai pažeidimas nutraukiamas. Jeigu būtų pritarta šiam argumentui, ieškinio dėl palūkanų senaties terminas šioje byloje nebūtų suėjęs.

58. Vis dėlto nemanau, kad palūkanų nesumokėjimas gali būti laikomas *nuolatiniu ar pakartotiniu pažeidimu*. Pagal Teisingumo Teismo praktiką „tęstiniam arba pakartotiniam pažeidimui“, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, būdinga tik tai, kad ūkio subjektas iš visų panašių operacijų, kuriomis pažeidžiama ta pati Sąjungos teisės nuostata, gauna ekonominės naudos [40].

59. Remiantis šia prielaida, dėl įvairių priežasčių į pateiktą klausimą reikia atsakyti neigiamai. Visų pirma palūkanų skola neatsiranda tiesiogiai dėl Sąjungos teisės nuostatų pažeidimo. Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nurodyti *pažeidimai* yra esminiai, t. y. suponuoja kitus pagalbą reglamentuojančių procedūrinių taisyklių pažeidimus (tęstinius arba pasikartojančius). Pažeidus šias *esmines* nuostatas pažeidėjas ūkio subjektas nepagrįstai įgijo ekonominę naudą, todėl kyla pareiga grąžinti pagrindinę sumą ir palūkanas, tačiau palūkanų nesumokėjimas nėra naujas pažeidimas.

60. Antra, nors pagrindinės skolos ir palūkanų nesumokėjimą norėtųsi laikyti įstatyme nustatytos pareigos pažeidimu, pažeidėjas gavo ekonominės naudos ne iš „visų panašių ūkinių operacijų“, nes palūkanų skola nėra kelių operacijų rezultatas. Kasdienis jų didėjimas bėgant laikui, kol grąžinama suma, kaip jau minėta, susijęs su pažeidėjo gautos sumos nominaliosios vertės praradimo, kurį reikia kasdien atnaujinti, kompensaciniu pobūdžiu. Šis nuolatinis apskaičiavimo procesas nereiškia, kad ūkio subjektas, atlikdamas panašų į vakarykštį veiksmą, kasdien pažeidžia Sąjungos teisę.

61. Taigi atmetus teiginį dėl nuolatinio ir pakartotinio pažeidimo, nuo kada pradedamas skaičiuoti administracijos ieškinio dėl palūkanų senaties terminas? Kalbėdamas apie vieną pažeidimą (kaip yra šioje byloje) Teisingumo Teismas patikslino, kad padarius pažeidimą senaties terminas pradedamas skaičiuoti, jeigu ūkio subjekto veikimas arba neveikimas, dėl kurių pažeidžiama Sąjungos teisė, padaro realios ar galimos žalos Sąjungos biudžetui [41]. Todėl toje pačioje praktikoje laikomasi nuomonės, kad senaties terminas pradedamas skaičiuoti tiek padarius Sąjungos teisės pažeidimą, tiek atsiradus žalai Sąjungos biudžetui [42].

38 — Išskyrus atvejį, kai jis sustabdomas dėl tų pačių faktinių aplinkybių iškėlus baudžiamąją bylą ūkio subjektui pagal Reglamento Nr. 2988/95 6 straipsnio 1 dalį, į kurią daroma nuoroda pagal išimtinę sistemą.

39 — Vis dėlto šitoks požiūris neprieštarauja Teisingumo Teismo praktikai, pagal kurią senaties srityje bent jau šiuo metu pripažįstamas papildomas palūkanų skolos pobūdis, jeigu jau suėjo pagrindinės skolos senaties terminas. Žr. Sprendimo *Pfeifer & Langen I* 51 punktą.

40 — Žr. 2007 m. sausio 11 d. Sprendimą *Vonk Dairy Products* (C-279/05, EU:C:2007:18, 41 punktas).

41 — 2015 m. spalio 6 d. Sprendimas *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export* (C-59/14, EU:C:2015:660, 24 punktas).

42 — Ten pat, 29 punktas ir rezoliucinė sprendimo dalis.

62. Teisingumo Teismo nuomone, senaties termino pradžia turi sutapti ne su ta diena, kai Komisija (ar šiuo atveju kompetentinga nacionalinė institucija) nustatė klaidą [43], bet su pažeidimo padarymo diena.

63. Remiantis bylos aplinkybėmis negalima daryti aiškios išvados, ar parama už grąžinamąsias eksporto išmokas už salyklinius miežius ir parama už paprastųjų kviečių eksportą sumokėta prieš pažeidimo padarymą, ar po jo. Palūkanų skolos senaties terminas būtų skaičiuojamas nuo pažeidimo padarymo dienos (jeigu ji vėlesnė už grąžinamosios išmokos ar paramos išmokos dieną) arba mokėjimo dienos (jeigu ji yra vėlesnė už materialinio pažeidimo dieną), nes pažeidimas buvo padarytas tik vienu iš šių momentų [44].

64. Mano nuomone, užstato grąžinimas (kurį trečiajame klausime mini prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas), neturi reikšmės siekiant nustatyti palūkanų reikalavimo termino pradžią. Pagal Reglamento Nr. 3665/87 11 straipsnio 3 dalį: „gavėjas sugrąžina visas neteisėtai [nepagrįstai] gautas sumas <…> ir palūkanas, apskaičiuotas atsižvelgiant į laikotarpį tarp [nuo] sumų išmokėjimo ir [iki] grąžinimo“. Iš tiesų tos pačios nuostatos b punkte numatyta specialioji skaičiavimo taisyklė, tačiau ji nenustato naujo senaties pradžios termino: tai tik kriterijus, skirtas nustatyti tikslioms palūkanoms, jeigu pateikiamas užstatas [45].

65. Galiausiai nutrūkus bet kuriam pažeidimui pradedamas skaičiuoti ieškinio dėl pagrindinės skolos pateikimo terminas ir ieškinio dėl palūkanų senaties terminas, tačiau, kaip yra nagrinėjamu atveju, nenustačius nuolatinio ir pakartotinio pažeidimo, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą.

c) Dėl palūkanų reikalavimo nebuvimo

66. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, kokį poveikį senaties terminui turi tai, kad pagrindinės skolos reikalavime nebuvo paminėtos palūkanos. Teikiant ketvirtąjį ir penktąjį prejudicinius klausimus šiuo atžvilgiu nurodyta Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirma pastraipa (ketverių metų „bendrasis laikotarpis“ arba ilgesnis, jei taip nurodyta nacionalinėje teisėje) ir ketvirta pastraipa (aštuonerių metų „išimtinis laikotarpis“).

67. Bendruoju laikotarpiu siekiama užtikrinti ūkio subjektų teisinį saugumą [46], kad jie galėtų nustatyti, kurios jų vykdomos operacijos yra galutinės, o dėl kurių dar gali būti imtasi veiksmų [47]. Nematau kliūčių šios teismo praktikos pritaikyti išimtiniam laikotarpiui, nes jis įtvirtina didžiausią leistiną ribą, lemiančią didesnį teisinį saugumą.

68. Ieškiniui, kuriuo reikalaujama sumokėti skolos, mokėtinos dėl nepagrįstai gautos paramos iš Sąjungos biudžeto, palūkanas, iš esmės taikomas bendrasis laikotarpis ir jį reglamentuojanti teisinė sistema. Todėl senaties terminas gali būti nutrauktas Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje nuodytais atvejais ir dėl to po kiekvieno nutraukimo pradedamas skaičiuoti naujas ketverių metų laikotarpis.

43 — Žr. 2004 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *José Martí Peix / Komisija* (C-226/03 P, EU:C:2004:768) 25–26 punktus ir Sprendimo *Pfeifer & Langen II* 67 punktą.

44 — 2015 m. spalio 6 d. Sprendimas *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export* (C-59/14, EU:C:2015:660, 26 punktas).

45 — *Glencore* atveju palūkanos grąžinus užstatą būtų skaičiuojamos nuo užstato grąžinimo dienos iki dienos, einančios prieš atitinkamos užstato sumos grąžinimą su palūkanomis (Reglamento Nr. 3665/87 11 straipsnio 3 dalies b punktas).

46 — 2004 m. birželio 24 d. Sprendimas *Handlbauer* (C-278/02, EU:C:2004:388, 40 punktas) ir 2010 m. spalio 28 d. Sprendimas *SGS Belgium ir kt.* (C-367/09, EU:C:2010:648, 68 punktas).

47 — Sprendimo *Pfeifer & Langen II* 24 ir 64 punktai ir 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Sodiaal International* (C-383/14, EU:C:2015:541) 30 punktas).

69. Šioje byloje, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutartyje nurodytomis aplinkybėmis 2001 m. (dėl miežių) ir 2003 m. (dėl paprastųjų kviečių), Prancūzijos muitinės institucijos atliko atitinkamus patikrinimus. Jei šie patikrinimai atitiko būtinus reikalavimus (prieš tai buvo siunčiami reikiami pranešimai, atlikti pakankamai tikslūs patikrinimai, kad būtų galima nagrinėti aptariamus pažeidimus, be to, patikrinimai nebuvo vien bendro pobūdžio)[48], o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, juos būtų galima laikyti „patraukimu atsakomybėn“ pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą. Ir kadangi patikrinimai atlikti per bendrąjį senaties terminą, jis buvo nutrauktas dėl skolos grąžinimo ir palūkanų mokėjimo, nes palūkanų skola papildo pagrindinę skolą.

70. Dėl 2004 m. išleisto potvarkio dėl išieškojimo (už miežius) ir 2005 m. (už paprastuosius kviečius) pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą terminas buvo dar kartą nutrauktas. Galima būtų svarstyti, ar, atsižvelgiant į minėtų potvarkių dėl išieškojimo pobūdį, buvo nutrauktas tik pagrindinės skolos reikalavimo senaties terminas, nes minėtuose dokumentuose nebuvo nurodytos palūkanos. Bet kuriuo atveju šis ginčas būtų nereikšmingas, nes per aštuonerių metų laikotarpį taip ir nebuvo priimtas sprendimas dėl palūkanų (skaičiuojamų nuo pažeidimo padarymo), o tai buvo didžiausia leistina riba, nustatyta minėto straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje, kaip jau buvo pažymėta pirmesniuose šios išvados punktuose.

71. Prielaida, kad ieškiniai turi būti reiškiami per senaties terminą, yra visiškai pagrįsta valstybės administracijai, nors jos teisės ar įsipareigojimai turi teisinį pagrindą. Nacionalinės institucijos, kurios, kaip yra pagrindinėje byloje, daugiau nei aštuonerius metus nepasirūpino teise reikalauti palūkanų mokėjimo, vėliau negali jų reikalauti bet kurią dieną, viršydamos Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje nurodytą didžiausią leistiną išimtinio termino ribą. Šis rezultatas ne tik neigiamai paveiktų ūkio subjektų teisinį saugumą, bet ir būtų pažeista pusiausvyra, kurią teisės aktų leidėjui minėtame Reglamente pavyko išlaikyti tarp Sąjungos finansų apsaugos ir teisinio saugumo, kurį siekiama užtikrinti.

72. Šiuo atveju nėra svarbu tai, kad reikalavimo sumokėti palūkanas nepateikimas, kaip per posėdį pripažino Prancūzijos vyriausybė, atitinka tam tikras iki 2010 m. vyravusias nacionalinės politikos gaires. Ši aplinkybė netgi pablogina jos procesinę padėtį, nes minėtos gairės pažeidžia konkretiems sektoriams skirtuose reglamentuose nustatytus įpareigojimus susigrąžinti pagrindinę skolą ir kiekvienu atveju mokėtinas palūkanas.

73. Taigi Prancūzijos administracija, nesukeldama tokios situacijos, negalėjo perkelti atsakomybės ūkio subjektams, prašydama, kad jie pasibaigus aštuonerių metų išimtiniam senaties terminui (įskaitant mano minėtus nutraukimus) sumokėtų palūkanas, kurių iš pradžių pati buvo nusprendusi nereikalauti.

74. Be to, būtinybė pasitelkti profesionalią pagalbą valstybės institucijoms atliekant veiksmus visiškai atitinka Teisingumo Teismo praktiką, kurioje pabrėžiama bendra rūpestingumo pareiga tikrinant mokėjimų iš Sąjungos biudžeto teisėtumą. SESV 4 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, siekdamos užtikrinti „pagal Sutartis ar Sąjungos institucijų aktus atsirandančių pareigų vykdymą, valstybės narės imasi bet kurių reikiamų bendrų ar specialių priemonių“. Tarp jų yra priemonės, skirtos pažeidimams ištaisyti[49], ir priemonės, dėl kurių mokėtinos palūkanos, kai tai nustatyta Sąjungos teisėje.

48 — 2004 m. birželio 24 d. Sprendimas *Handlbauer* (C-278/02, EU:C:2004:388, 40 punktas) ir 2010 m. spalio 28 d. Sprendimas *SGS Belgium ir kt.* (C-367/09, EU:C:2009:648, 69 punktas).

49 — Šiuo klausimu žr. 2014 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Cruz & Companhia* (C-341/13, EU:C:2014:2230, 62 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

75. Galiausiai pripažinus, kad valstybės narės gali pasinaudoti ilgesniu laikotarpiu, nei nurodytasis Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje, kad pareikštų ieškinį dėl palūkanų išieškojimo, galiausiai būtų paskatintas nacionalinių institucijų neveiklumas reikalaujant dėl pažeidimų atsiradusių palūkanų, be to, ūkio subjektai susidurtų su ilgu ir neapibrėžtu teisinio nesaugumo laikotarpiu [50].

76. Apibendrindamas laikausi nuomonės, kad kai imamasi vykdymo priemonių, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2988/95 4 straipsnį, kuriomis remiantis reikalaujama grąžinti pagrindinę skolą, kadangi minėtose priemonėse nenurodytas palūkanų mokėjimas, jų išieškojimui taikomas išimtinis senaties terminas pagal to paties Reglamento 3 straipsnio 1 dalies ketvirtą pastraipą.

D – *Dėl šeštojo prejudicinio klausimo*

1. Šalių pastabos

77. Glencore nuomone, Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyto termino negalima pakeisti Prancūzijos Civilinio kodekso 2224 straipsnyje, iš dalies pakeistame Įstatymu Nr. 2008561, numatytu terminu. Jos nuomone, nėra nė vienos iš dviejų galimybių, kurias pripažįsta Teisingumo Teismas, t. y.: a) nacionalinėje teisėje nustatytas nepagrįstai gautos Europos paramos grąžinimo senaties terminas (*Glencore* teigimu, šis Prancūzijos Civilinio kodekso straipsnis būtų bendroji, o ne specialioji nuostata) [51]; ir b) egzistuoja pakankamai nuspėjama teismo praktika, susijusi su naująja minėto straipsnio redakcija [52].

78. Be to, *Glencore* tvirtina, kad 2008 m. priimtame Prancūzijos Civilinio kodekso 2224 straipsnyje nustatyto penkerių metų senaties termino pritaikymas pagal analogiją 1999 ir 2000 m. padarytiems pažeidimams prieštarautų teisiniam saugumui.

79. Prancūzijos vyriausybė ir Komisija sutinka, kad į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai.

80. Prancūzijos vyriausybės nuomone, reikėtų atsižvelgti į tai, kad, viena vertus, pažeidimo metu pagal Prancūzijos Civilinio kodekso 2224 straipsnį visoms palūkanoms, mokėtinoms už pasiskolintus pinigus, buvo taikomas penkerių metų senaties terminas, kaip ir apskritai visiems metiniams mokėjimams, pavyzdžiui, šioje byloje nagrinėjamoms palūkanų skoloms. Kita vertus, Prancūzijos vyriausybės nuomone, 2008 m. nustatytas (naujasis) penkerių metų senaties terminas atitinka Sąjungos teisę, nes valstybės narės turi teisę pailginti Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytus terminus, kuriuos patvirtino Teisingumo Teismas [53] ir kurie būtų proporcingi šioje byloje [54].

50 — Ten pat.

51 — Ji nurodo 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimą *Ze Fu Fleischhandel ir Vion Trading* (C-201/10 ir C-202/10, EU:C:2011:282, 46 ir 53 punktai).

52 — Ten pat, 29 ir 33 punktai, taip pat 2014 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Cruz & Companhia* (C-341/13, EU:C:2014:2230, 56 ir 57 punktai).

53 — 2009 m. liepos 29 d. Sprendimas *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb ir kt.* (C-278/07–C-280/07, EU:C:2009:38, 42 punktas); 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimas *Ze Fu Fleischhandel ir Vion Trading* (C-201/10 ir C-202/10, EU:C:2011:282, 25 punktas) ir 2014 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Cruz & Companhia* (C-341/13, EU:C:2014:2230, 54 punktas).

54 — 2011 m. gegužės 5 d. Sprendimas *Ze Fu Fleischhandel ir Vion Trading* (C-201/10 ir C-202/10, EU:C:2011:282, 37 punktas).

81. Komisija nurodo, kad valstybės narės gali taikyti bendrojoje teisėje nustatytus ilgesnius terminus [55]. Ji priduria, kad, Teisingumo Teismo teigimu, senaties termino pratęsimas ir jo tiesioginis taikymas nepažeistų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 7 straipsnio, kuris atitinka Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnį [56]. Galiausiai Komisija pažymi, kad dėl teisinio saugumo ūkio subjektai negali pagrįstai tikėtis, kad išliks esama padėtis, nes ji gali pasikeisti dėl institucijų neviršijant jų diskrecijos priimtų sprendimų [57].

2. Vertinimas

82. Šeštuoju, paskutiniu, klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar iš esmės Sąjungos teisėje yra kokių nors kliūčių pagrindinėje byloje taikyti Prancūzijos Civilinio kodekso 2224 straipsnyje nustatytą penkerių metų senaties terminą.

83. Atsižvelgiant į mano siūlomą atsakymą į ketvirtąjį ir penktąjį klausimus, toliau pateikiami argumentai yra tik subsidiarūs, jeigu nebūtų pripažinta, kad reikalavimas mokėti palūkanas yra vykdymo priemonė, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalį.

84. Pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalį šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta senaties terminų trukmės sistema yra papildoma valstybių narių įtvirtintų savo teisinių sistemų atžvilgiu. Kaip pažymi šios bylos šalys, pagal Teisingumo Teismo praktiką valstybėms narėms suteikta plati diskrecija nustatyti ilgesnius senaties terminus pažeidimams, kurie neigiamai veikia Sąjungos finansinius interesus. Be to, šie terminai gali būti perimti iš bendrosios teisės ir įsigalioję anksčiau, nei įsigaliojo Reglamentas Nr. 2988/95 [58], arba gali būti vėlesnės teisėkūros rezultatas [59].

85. Kalbant apie Prancūzijos teisę, rašytinės pastabos atskleidžia, kad *Tribunal administratif de Melun* (Meluno administracinis teismas) ir Prancūzijos vyriausybės pozicijos tam tikrais aspektais nesutampa: minėtas teismas neigia, kad bylos aplinkybių laikotarpiu buvo taikoma Prancūzijos teisės norma, kuri galėtų pakeisti Reglamente Nr. 2988/95 nustatytą ketverių metų laikotarpį, nes tuo metu bendrai galiojo trisdešimties metų terminas, tačiau Teisingumo Teismas aiškiai atmetė tokio pakeitimo galimybę [60]; o Prancūzijos vyriausybė teikia pirmenybę Civilinio kodekso 2224 straipsniui, pagal kurį penkerių metų terminas buvo taikomas visiems ieškiniams, susijusiems su palūkanomis, mokėtinomis už pasiskolintų pinigų sumą.

86. Kadangi šis klausimas susijęs su nacionaline teise, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, o ne Teisingumo Teismas turi nustatyti, kuria nacionalinės teisės nuostata būtų galima tinkamai pakeisti Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytą senaties terminą. Netgi reikėtų kelti klausimą, ar Prancūzijos teisėje nėra administracinės teisės nuostatos, reglamentuojančios senaties terminus, dėl kurių privatūs asmenys, įskaitant ūkio subjektus, sutaria su valstybės administracija. Jeigu taip nebūtų, laikydamasis procesinio nuoseklumo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat turėtų išnagrinėti Prancūzijos vyriausybės šiuo klausimu pateiktą argumentą.

87. Bet kuriuo atveju, kadangi abiejuose Prancūzijos Civilinio kodekso straipsniuose (t. y. faktinių aplinkybių laikotarpiu galiojęs 2277 straipsnis ir naujasis 2224 straipsnis, kuriuo pakeičiamas bendrasis trisdešimties metų terminas) numatytas penkerių metų terminas, manau, kad jie abu atitinka proporcingumo reikalavimą. Vien metų pridėjimas prie Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 ir

55 — 2009 m. liepos 29 d. Sprendimas *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb ir kt.* (C-278/07–C-280/07, EU:C:2009:38, 47 punktas).

56 — 2015 m. rugsėjo 8 d. Sprendimas *Tarico* (C-105/14, EU:C:2015:555, 57 punktas).

57 — 1996 m. spalio 17 d. Sprendimas *Lubella* (C-64/95, EU:C:1996:388, 31 punktas).

58 — 2014 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Cruz & Companhia* (C-341/13, EU:C:2014:2230, 55 ir 56 punktai ir jame nurodyta teismo praktika).

59 — Ten pat, 63 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

60 — 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Chambre de commerce y d'industrie de l'Indre* (C-465/10, EU:C:2011:867, 65 ir 66 punktai ir nurodyta teismo praktika).

2 dalyse nustatyto termino neviršija to, kas yra būtina siekiant leisti nacionalinėms institucijoms patraukti atsakomybėn už pažeidimus, kurie neigiamai veikia Sąjungos finansinius interesus (turint tikslą susigrąžinti nepagrįstai gautą paramą ir išieškoti mokėtinas palūkanas), ir neskatina minėtų institucijų neveiklumo kovojant su tokiais pažeidimais [61].

88. Dėl teisinio saugumo nemanau, jog galima pritarti argumentui, kad, atmetus trisdešimties metų senaties terminą, Prancūzijos Civilinio kodekso 2224 straipsnyje nustatyto naujojo penkerių metų termino taikymas prieštarautų minėtam teisės principui (*Glencore* argumentas). Priemonės, kurių imtasi nustačius pažeidimus, susijusius su parama, gauta už miežių ir paprastųjų kviečių eksportą, nustatytos atitinkamai 2004 ir 2005 m. [62] ir jomis bet kuriuo atveju nutrauktas tuo metu galiojęs trisdešimties metų senaties terminas. Kai buvo susitarta dėl priemonių, jos jau nepateko į 1 dalies taikymo sritį ir joms taikyta Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalis.

89. Iš tikrųjų nuo tada ir reikėtų skaičiuoti ieškinių dėl palūkanų išieškojimo (kaip pagrindinės sumos išieškojimo priemonių vykdymo veiksmų) senaties terminą, atsižvelgiant į veiksnius, dėl kurių šis terminas gali nutrūkti, kaip antai į administracinį ginčą ir pagrindinės skolos sumokėjimą. Šiuo atžvilgiu iš bylos medžiagos matyti [63], kad priemonės buvo apskųstos Prancūzijos administraciniame teisme ir dėl to jų įgyvendinimo senaties terminas nutrūko iki 2010 m., kai buvo atliktas mokėjimas. Tais metais jau buvo taikytina nauja bendroji Prancūzijos Civilinio kodekso 2224 straipsnio nuostata dėl senaties termino.

90. Todėl manau, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis Sąjungos teisė nedraudžia taikyti Prancūzijos Civilinio kodekso 2224 straipsnyje nustatytų terminų dėl senaties termino, kuris dar nebuvo pasibaigęs Įstatymo Nr. 2008-561 įsigaliojimo dieną.

VI – **Išvada**

91. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Tribunal administratif de Melun* (Meluno administracinis teismas, Prancūzija) pateiktus klausimus:

1. 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 3 straipsnio 1 dalis taikoma mokėtinų palūkanų išieškojimui pagal priemones, kurių imtasi pagal 1987 m. lapkričio 27 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 3665/87, nustatančio bendras išsamias eksporto grąžinamųjų išmokų sistemos taikymo žemės ūkio produktams taisykles, 11 straipsnio 3 dalį ir 1992 m. spalio 16 d. Komisijos reglamento Nr. 3002/92, nustatančio bendrąsias išsamias intervencinių produktų naudojimo ir (arba) paskirties tikrinimo taisykles, 5a straipsnį.

2. Tokiu atveju, kaip nagrinėjamasis šioje byloje, ieškinys, kuriuo reikalaujama sumokėti palūkanas už kiekvieną pagrindinę skolą:

   — nėra susijęs su nuolatiniu ir pakartotiniu pažeidimu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, ir

   — negali būti pareikštas dėl senaties suėjus Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje numatytam aštuonerių metų terminui. Terminas pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai buvo padarytas pažeidimas, dėl kurio atsirado pareiga mokėti pagrindinę skolą.

61 — 2014 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Cruz & Companhia* (C-341/13, EU:C:2014:2230, 61 ir 62 punktai).

62 — Nors paprastųjų kviečių atveju apie 2005 m. lapkričio mėn. priemones buvo pranešta 2006 m. sausio mėn.

63 — *Glencore* pateiktos rašytinės pastabos, ir tam neprieštaravo nė viena šalis.

3. Pagal Sąjungos teisę nedraudžiama taikyti Prancūzijos Civilinio kodekso 2224 straipsnyje nustatytų terminų dėl senaties termino, kuris dar nebuvo pasibaigęs įsigaliojus Įstatymui Nr. 2008-561.